

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА

ВИТОКИ

педагогічної майстерності

Науковий журнал

Виходить двічі на рік

Заснований у травні 2007 року

Випуск 27

Серія «Педагогічні науки»

INDEX COPERNICUS
I N T E R N A T I O N A L

Ulrichsweb Global Serials Directory

Полтава
2021

ISSN 2616-6623
UDC 37.091.12:005.336.5

THE SOURCES OF PEDAGOGICAL SKILLS

Founder and publisher:

POLTAVA V. G. KOROLENKO NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY

*The journal is published by the decision of Academic Council of Poltava National V. G. Korolenko Pedagogical University
(Protocol No. 12 dated 27.05, 2021)*

*The journal is in the list of scientific professional publications of Ukraine (category B)
in which the results of thesis may be published (Order of Ministry of Education and Science of Ukraine
dated July 02, 2020, No. 886).*

The journal is indexed in: Index Copernicus International, Ulrichsweb Global Serials Directory

Editor in Chief

Grynyova Maryna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Dean of the Natural History Faculty, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Members of the editorial board

Grynyov Roman, Doctor of Sciences (Physics and Mathematics), Faculty of Physics, Ariel University, State Israel

Danysko Oksana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Dovga Tetiana, Candidate of Pedagogical Sciences, Professor of the Central Ukrainian V. Vynnychenko State Pedagogical University, Kropyvnytskyi

Dziuba Tetiana, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Dyachenko-Bohun Maryna, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Zhamardiy Valery, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the UMSA

Zhdanova-Nedilko Olena, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Kononets Nataliya, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Poltava University of Economics and Trade Higher Educational Institution

Kraschenko Yuryi, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical, Chairman of the Young Scientists Council at the Ministry of Education and Science of Ukraine

Morgun Volodymyr, Candidate of Psychological Sciences, Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Tkachenko Andrii, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Khomenko Pavlo, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Managing Editor – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor **O. Zhdanova-Nedilko**

The Sources of Pedagogical Skills: The journal / Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University. – Poltava, 2021. Issue 27. (Series «Pedagogical Sciences»). 258 p.

The journal includes research results of scientists and lecturers, scientific researches of doctoral and postgraduate students on the problems of future teachers training, improvement of teacher's professional skills in comprehensive and vocational schools in the context of national and international educational system.

Certificate of the state registration

Series KB No. 23451-13291 IIP dated June 22, 2018

© Group of authors, 2021

© Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University 2021

ISSN 2616-6623

UDC 37.091.12:005.336.5

ВИТОКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Засновник і видавець:

ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА

Друкується за ухвалою вченої ради Полтавського національного педагогічного університету

імені В.Г. Короленка (протокол № 12 від 27.05. 2021 р.)

Журнал уходить до переліку наукових фахових видань України (категорія Б),

в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт

(Наказ Міністерства освіти і науки України від 2 липня 2020 р. № 886).

Індексується в Index Copernicus International та Ulrichsweb Global Serials Directory

Головний редактор

Гриньова Марина Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, декан природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Члени редколегії

Гриньов Роман Станіславович, доктор фізико-математичних наук, факультет фізики Аріельського університету, Держава Ізраїль

Даниско Оксана Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Довга Тетяна Яківна, кандидат педагогічних наук, професор Центральноукраїнського державного національного педагогічного університету імені В. Вінниченка, м. Кропивницький

Дзюба Тетяна Михайлівна, кандидат психологічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Дяченко-Богун Марина Миколаївна, доктор педагогічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Жамардїй Валерій Олександрович, кандидат педагогічних наук, доцент Української медичної стоматологічної академії, м. Полтава

Жданова-Неділько Олена Григорівна, доктор педагогічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Кононець Наталія Василівна, доктор педагогічних наук, доцент Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Кращенко Юрій Петрович, кандидат педагогічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, голова Ради молодих учених при МОН України

Моргун Володимир Федорович, кандидат психологічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Ткаченко Андрій Володимирович, доктор педагогічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Хоменко Павло Віталійович, доктор педагогічних наук, професор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Відповідальний редактор – доктор педагогічних наук, доцент **О.Г. Жданова-Неділько**

Витоки педагогічної майстерності: журнал / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2021. Випуск 27.(Серія «Педагогічні науки»). 258 с.

Журнал містить результати досліджень учених та викладачів, наукові пошуки докторантів, аспірантів із проблем підготовки майбутнього вчителя, удосконалення професійної майстерності викладача загальноосвітньої і професійної школи в контексті вітчизняного та світового освітнього простору.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу

Серія КВ № 23451-13291ПР від 22 червня 2018 р.

© Колектив авторів, 2021

© ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021

Інформація для авторів

1. Журнал «Витоки педагогічної майстерності» призначений для публікації досліджень у галузі педагогіки, що розкривають проблеми її історії, теорії професійної освіти, виховання та навчання, соціальної педагогіки, освітнього менеджменту.

2. Журнал виходить двічі на рік.

3. Рекомендований обсяг статей, що подаються до друку, від 10 до 14 сторінок (формат аркуша А-4, розмір шрифту 14, міжрядковий інтервал 1,5, поля 2 см з усіх сторін).

4. Статті проходять процедуру первинного редакторського, редакційного розгляду та рецензування. Тексти можуть бути відхилені або повернуті авторам на доопрацювання на кожному з етапів, залежно від виявлених невідповідностей чи недоліків (у змісті, якості викладу матеріалу та технічному оформленні). Процес рецензування закритий. Остаточну ухвалу про друк статті приймає Вчена рада університету за поданням редакційної колегії видання. Автора інформує про це рішення і час виходу збірника відповідальний редактор.

4. Рукописи статей повинні містити такі компоненти: 1) постановка проблеми в загальному вигляді та вказівка на її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; 2) аналіз найвагоміших публікацій, у яких започатковано розв'язання досліджуваної проблеми й на які спирається автор; 3) вирішення досі не вирішених аспектів наукової проблеми, яким і присвячено цю статтю; 4) формулювання мети й завдань статті; 5) виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; 6) висновки з дослідження та перспективи подальшої розробки цього тематичного напрямку. Бібліографічний апарат оформлюється у відповідності зі стилем АПА.

5. Технічне оформлення наукової статті:

- вгорі ліворуч – **індекс УДК**;
- через рядок ліворуч – **ім'я та прізвище автора напівжирним шрифтом** (наприклад: **Лариса Коваленко**);
- через рядок по ширині сторінки – **ORCID автора**;
- через рядок по ширині сторінки – назва закладу, де працює дописувач (наприклад: Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка);
- через рядок по центру напівжирними прописними літерами – **назва статті** (наприклад: **РОЗВИТОК ІДЕЇ СПІВРОБІТНИЦТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЦІ**);
- через рядок з абзацу – анотація (до 100 друкованих знаків) і ключові слова (5–7) курсивом українською мовою;
- через рядок, з абзацу – текст статті;
- через рядок по центру – слова «**Список використаних джерел**»;
- через рядок у алфавітному порядку чи в послідовності цитування – список використаних джерел (рекомендована кількість до 10-12);
- через рядок по центру – слово «**References**»;
- список використаних джерел у латинській транслітерації;
- через рядок – прізвище та ім'я автора англійською мовою;
- у наступному рядку – назва закладу, де працює дописувач, англійською мовою;
- у наступному рядку – назва статті англійською мовою;
- у наступному рядку й далі – розширена анотація (реферат – не менше 200 слів, 2000-3000 друкованих знаків) та ключові слова (5-7) англійською мовою.

6. Посилання на літературу в тексті подаються в круглих дужках за зразком (Лещук, 2008, с. 15);

7. У окремому файлі слід подати відомості про автора: прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь і звання, місце роботи й посада (дані для публікації в рубриці «Наші автори»), адреса для пересилання журналу, телефон, e-mail (не публікуються).

8. Редакційна рада може не поділяти поглядів дописувачів.

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.27.247023>

УДК: 378.14:334

ІННА ВАРНАВСЬКА

ORCID 0000-0002-3061-0665

Херсонський державний аграрно-економічний університет

СПЕЦИФІКА ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТІВ НАУКОВОГО СТИЛЮ ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті охарактеризовано методи і прийоми опрацювання текстів наукового стилю економічного спрямування, їх аналіз на практичних заняттях з української мови (за професійним спрямуванням). Звернена увага на основні мовні рівні сучасної української літературної мови: лексичний, граматичний, орфографічний, пунктуаційний. Методологічну основу дослідження становлять підходи: системно-хронологічний, культурологічний, аксіологічний, порівняльний, ретроспективний, дидактичний. Зазначені підходи ґрунтуються на сукупності методологічних принципів, з-поміж яких: діалектичний, системності, історизму, хронологічний, персоніфікований. У роботі використано комплекс методів дослідження: загальнонаукових, історико-педагогічних та спеціально-історичних. У результаті опрацювання текстів науково-навчального та науково-популярного підстилю на практичних заняттях з української мови (за професійним спрямуванням), аналіз лексичного, граматичного, орфографічного, пунктуаційного рівнів, написання бібліографічного опису джерел сприяє усвідомленню здобувачами вищої освіти того, що призначення текстів наукового стилю – систематизування, пізнання світу, повідомлення про результати досліджень, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, класифікацій, роз'яснення явищ, систематизація знань, виклад матеріалу, представлення наукових даних суспільству. У висновках відзначено, що під час аналізу текстів наукового стилю економічного спрямування здобувачами зроблені висновки: значно використовується абстрактна лексика, велика кількість термінів, наукова фразеологія (стійкі термінологічні словосполучення), однозначна загальнонавчана лексика, безсуб'єктність, безособовість синтаксису, відсутність всього того, що вказувало б на особу автора, його уподобання. У перспективі подальших досліджень можна уточнити та розширити проблематика висвітлена у нашому дослідженні.

***Ключові слова:** науковий стиль, текст, терміни, практичне заняття, економічне спрямування, економіка, студенти економічних спеціальностей*

Постановка проблеми. На сьогодні, із врахуванням стрімкого розвитку української держави, відбувається переформатування сталих поглядів на проблеми підготовки фахівців. Аналізуючи пряме співвідношення мовленнєвого розвитку зі ступенем мотивації, необхідно враховувати реальну необхідність формування висококваліфікованих, морально сформованих фахівців із високим рівнем культурної, мовленнєвої, мовної підготовки, які необхідні для успішного здійснення професійної діяльності.

Культурна і комунікативна компетентність стають потужним аспектом у фаховій підготовці спеціалістів різних професійних напрямів, адже представники наукової й технічної еліти народу, його найосвіченіші фахівці й мають стати носіями зразкової літературної мови в усній та писемній формах її функціонування.

Вища освіта скерована на формування фахової культури, важливими складовими якої, безумовно, є мовна компетентність і комунікативна досконалість. Здобуття вищої освіти передбачає необхідність опанування поняттєвою сферою обраної спеціальності, вербально представленою засобами термінології (системою термінів у двох взаємопов'язаних сферах її існування: фіксації і функціонування) і діловою фразеологією професійного спілкування (Гайдуцький, 1992, с. 4-8). Отже, найбільш розповсюджені функціональні стилі сучасної літературної мови – науковий та офіційно-діловий – у їх сучасному втіленні і складають предмет навчання української мови студентів економічного напрямку.

Опанування здобувачами економічного факультету у закладах вищої освіти мовою спеціальності – це засвоєння передусім наукового стилю як функціонального різновиду сучасної літературної мови в межах обраної галузі знань, зокрема нормативних зразків наукових текстів на всіх рівнях, а також формування навичок й умінь із актуальних видів професійної мовленнєвої діяльності, як продукування і компресія наукової інформації за фахом у вигляді плану, конспекту, тез, анотації, реферату, рецензії, повідомлення, доповіді, курсової роботи, статті тощо (Варна夫ська, 2011). Це і визначає актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження: проаналізувати специфіку опрацювання наукових текстів економічного спрямування на практичних заняттях з української мови (за професійним спрямуванням).

Матеріали та методи. Методологічну основу дослідження становлять підходи: системно-хронологічний, культурологічний, аксіологічний, порівняльний, ретроспективний, дидактичний. Зазначені підходи ґрунтуються на сукупності методологічних принципів, з-поміж яких: діалектичний, системності, історизму, хронологічний, персоніфікований. У роботі використано комплекс методів дослідження: загальнонаукових, історико-педагогічних та спеціально-історичних.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науковий стиль і його термінологія почали формуватися ще в давній книжній українській мові частково за зразками і під впливом грецької і латинської мов, які викладалися тоді в усіх вищих школах України. З них перекладалися наукові книги, тому що латина була мовою наук усієї Європи. Частково цей стиль формувався з власне українських мовних засобів шляхом спеціалізації вжитку їх і термінологізації значень. Науковий стиль має такі підстили: власне науковий (жанри реалізації – монографія, стаття, наукова доповідь, повідомлення, тези); науково-популярний (виклад наукових даних для нефаківців – книги, статті у неспеціальних журналах); науково-навчальний (жанри реалізації – підручники, лекції, бесіди тощо).

Зберігаючи основні ознаки стилю, кожний із підстилів і жанрів характеризується своїми особливостями використання мовних засобів. Власне науковий підстиль має інтернаціональну символіку, універсальні загальнонаукові терміни. Науково-популярний підстиль використовує й елементи художнього мовлення (епітети, порівняння, метафори), щоб зацікавити читача. Науково-навчальний характеризується доступністю викладу інформації, спрощеністю системи доведень, програмністю викладу матеріалу, спрямованою на активізацію мислення учня, поступовим, послідовним уведенням термінологічної лексики (Бистрова, 2015).

На практичних заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) студентам економічних спеціальностей запропоновано роботу з текстами переважно науково-навчального і науково-навчального підстилю (Богомолець-Бараш, 2019, с. 32-49). Під час роботи з текстами виділено лексичний, граматичний, орфографічний, пунктуаційний рівні, на які треба звернути увагу під час аналізу.

Текст 1

Власність як загальнолюдська цінність

1. Світ тримається на загальнолюдських цінностях, які являються собою систему найважливіших принципів і передумов існування людства, вироблених ним у процесі становлення цивілізації. 2. У самій назві – загальнолюдські цінності – закладено їх три [важливі] особливості. 3. По-перше вона вказує що ними є глобальні, світові цінності тобто такі. 4. Як є надбання не однієї людини чи окремих груп людей, класів і навіть держав, а відбивають загальне розуміння людством свого цільового призначення, інтересів і [важливі] – самозбереження. 5. В їх межах може бути різне розуміння суті таких цінностей, спроб різних груп людей використати їх по-своєму, в своїх [вузько] обмежених цілях, їх недооцінки тощо. 6. Однак незмінним залишається головне загальнолюдське призначення та (зайнтересованість, зацікавленість) не просто в їх дотримання а в постійному з покоління в покоління примноженні та збагаченні.

7. По/друг(е,е) маючи загально/людську спрямова(н,нн)ість вони одно/часно відстоюють інтереси кожної окремо (у,в)зятої людини захищають її створюють передумови для її вільного розвитк(а/у) гарантують його. 8. Це (виявляється, проявляється) у мирній спрямова(н,нн)ості загально/людських ці(н,нн)остей і/й посиле(н,нн)і на даній основі боротьби за мир у/в їх екологічних аспектах поклика(н,нн)их не/допустити знище(н,нн)я природи навколишнього середовища яке є джерелом існував(н,нн)я людини а тако/ж зберегти людство від само/знищення у/в створе(н,нн)і умов прожива(н,нн)я на рівні сучасних потреб то/що. 9. У вищенаведеному (зайнтересовані, зацікавлені) одночасно людство в цілому і кожний його індивід. 10. Чітко вираженні соціальна суть і спрямованість загальнолюдських цінностей – визначальна особливість, яка робить їх зрозумілими, [важливими] і [необхідними] для всіх, включаючи обов'язок кожного суворо дотримувати їх у своїй практичній діяльності.

Завдання до тексту

Композиція тексту

1. Визначте підстиль наукового стилю й письмово обґрунтуйте свій вибір.

А. Власне науковий.

Б. Науково-навчальний.

В. Науково-популярний.

Г. Професійно-виробничий.

2. Визначте, що виражає заголовок – тему чи основну думку.

3. Визначте, до якого типу мовлення належить науковий текст (науковий опис, наукова розповідь, науковий роздум).

А. Науковий опис.

Б. Наукова розповідь.

В. Науковий роздум.

Г. Текст поєднує кілька типів мовлення.

4. З'ясуйте кількість мікротем у тексті. Складіть і запишіть простий план.

Лексичний та граматичний рівень

5. Знайдіть лексичну помилку в 1-му, 6-му і 8-му реченні й запишіть зретагований варіант частини речення.
6. До слова *спрямованість* доберіть іншомовні відповідники.
7. У 6-му, 8-му і 9-му реченнях із дужок виберіть і запишіть доречний варіант слова.
8. Випишіть три приклади двокомпонентних термінів. Визначте, якими частинами мови виражені компоненти цих термінів.
9. Від виділених жирним шрифтом слів (прикметників і прислівників, узятих у квадратні дужки) утворіть ступені порівняння. Запишіть відновлені речення.

Орфографічний і пунктуаційний рівень

10. Запишіть 7 і 8-ме речення тексту, знімаючи ризик, вибираючи потрібний варіант із дужок, уставляючи потрібні літери й пропущені розділові знаки.
11. Випишіть з тексту виділені жирним шрифтом іменники, вибираючи потрібний варіант закінчення (-а/-я або -у/-ю). Свій вибір обґрунтуйте письмово.
12. Перепишіть речення 3 і 6, розставивши розділові знаки.
13. **Зробіть бібліографічний опис джерела**, звідки взято текст, використовуючи подані елементи бібліографії (Посібник за редакцією В. В. Юрчишина, П. Т. Саблука «Власність у сільському господарстві», виданий у м. Києві у видавництві «Урожай», 1993 рік, 350 сторінок).

Текст 2

Власність у системі ринку

1. Загострення соціально-економічної ситуації з переходом її у глибоку кризу зумовило невідкладність вирішення великої кількості проблем, які донедавна або недооцінювали, або вирішувалися на застарілих вихідних позиціях, або вважалися вирішеними, хоча їх науково-практична невідповідність ставала все більше очевидною. 2. Однією з них є проблема власності, без **ефективного** вирішення якої неможливий **вихід** з кризового становища. 3. Вона являє собою ту основу, **рівень** науковості, **масштаби**, глибина і комплексність вирішення якої матиме визначальний **вплив** на **характер** та **дієвість** усіх інших соціально-економічних перетворень у системі господарювання й управління. 4. Однак таким визначенням її місця серед **заходів** по здійсненню радикальної економічної реформи вона не протиставляється іншим проблемам, не принижує їх місця і ролі, не знецінює і не робить другорядними.

5. Формува(н,нн)я ринкової економіки, оздоровле(н,нн)я фінансової системи, **перехід** до **ефективного** ці(н,нн)ового **механізм(а,у)** забезпече(н,нн)я рівно/значності всіх форм господарюва(н,нн)я внутрішньо/господарські перетворе(н,нн)я і/та багато іншого має важливе значе(н,нн)я. 6. Проте саме від вирішення проблеми власності залежатимуть **характер**, глибина, строки та ефективність роз'яснення зазначених та інших проблем соціально-економічного **розвитк(а/у)** країни, зміцнення її політичної стабільності.

7. Надзвичайно важливі завда(н,нн)я радикальної економічної реформи зумовлюють її складну **структуру** багато/аспектність свого **род(а/у)** багато/мірність. 8. Доводиться лише жалкувати що багато її складових ще не тільки не дослідженні а й у багатьох випадках навіть неповно окресленні **кожен аспект** проблеми вимагає **глибокого** вивчення. 9. Потрібні скоординовані **зусилля** великих наукових **колективів**. 10. У даному ж випадку зупинимось лише на деяких питаннях **розвитк(а/у)** та реформування відносин власності, формування ринкової економіки і багатокладності.

Завдання до тексту

Композиція тексту

1. Визначте підстиль наукового стилю й письмово обґрунтуйте свій вибір.
  - А. Власне науковий.
  - Б. Науково-навчальний.
  - В. Науково-популярний.
  - Г. Професійно-виробничий.
2. Доберіть і запишіть заголовок до тексту.
3. Визначте, до якого типу мовлення належить науковий текст (науковий опис, наукова розповідь, науковий роздум).
  - А. Науковий опис.
  - Б. Наукова розповідь.
  - В. Науковий роздум.
  - Г. Текст поєднує кілька типів мовлення.

Лексичний рівень

4. Знайдіть лексичну помилку в 3, 6 і 10-му реченні й запишіть зретаговану частину речення. Поясніть характер помилки.
5. До виділених курсивом слів з 7-го і 9-го речень доберіть синоніми.
6. Випишіть три приклади двокомпонентних термінів. Визначте, якими частинами мови виражені компоненти цих термінів.

Граматичний рівень

7. Від виділених жирним шрифтом прикметників утворіть і запишіть ступені порівняння: а) в 2-му реченні – складену форму найвищого ступеня порівняння; б) у 5-му реченні – просту форму найвищого ступеня порівняння; в) у 8-му реченні – просту форму вищого ступеня порівняння.

8. 9-те речення трансформуйте так, щоб порядок слів був зворотним.

Орфографічний і пунктуаційний рівень

9. Запишіть 5, 7-ме речення тексту, знімаючи ризик, вибираючи потрібний варіант із дужок, уставляючи потрібні літери й пропущені розділові знаки.

10. Випишіть з тексту підкреслені іменники, вибираючи потрібний варіант закінчення (-а/-я або -у/-ю). Свій вибір обґрунтуйте письмово.

11. Перепишіть речення 8, розставивши розділові знаки. Проаналізуйте синтаксичний рівень речення.

12. **Зробіть бібліографічний опис джерела**, звідки взято текст, використовуючи подані елементи бібліографії (Навчальний посібник П. І. Гайдучький «Економічні взаємовідносини підприємства АПК в умовах ринку» виданий у м. Києві у видавництві «Вища школа», 1992 році, 191 сторінок).

Висновки та перспективи досліджень. Отже, опрацювання текстів науково-навчального та науково-популярного підстилю на практичних заняттях з української мови (за професійним спрямуванням), аналіз лексичного, граматичного, орфографічного, пунктуаційного рівнів, написання бібліографічного опису джерел сприяє усвідомленню здобувачами вищої освіти того, що призначення текстів наукового стилю – систематизування, пізнання світу, повідомлення про результати досліджень, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, класифікацій, роз'яснення явищ, систематизація знань, виклад матеріалу, представлення наукових даних суспільству.

Під час аналізу текстів наукового стилю економічного спрямування здобувачами зроблені висновки: значно використовується абстрактна лексика, велика кількість термінів, наукова фразеологія (стійкі термінологічні словосполучення), однозначна загальноживана лексика, безсуб'єктність, безособовість синтаксису, відсутність всього того, що вказувало б на особу автора, його уподобання.

Аспекти висвітлення цієї проблеми і є **перспективою** нашої подальшої роботи.

Список використаних джерел

- Бабич, Н. Д. (2003). *Практична стилістика і культура української мови*: навч. посіб. Львів: Світ.
- Бацевич, Ф. С. (2004). *Основи комунікативної лінгвістики*: підручник. Київ: Академія.
- Бистрова, Ю. В. (2015). Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*, 1 (4), 27-33.
- Богомолец-Бараш, О. М. (2019). «Слова року» в українській літературній мові XXI ст. *Studia-Linguistica*, 14, 32-49. Doi: 10.17721/StudLing2019.14.32-49.
- Варнавіська, І. В. (2011). Особливості роботи з текстами спортивного спрямування. *Педагогічні науки*. Херсон, 59, 218-223.
- Гайдучький, П. І. (1992). *Економічні взаємовідносини підприємства АПК в умовах ринку*: навч. посіб. Київ: Вища школа.
- Мацько, Л. І., Сидоренко, О. М., Мацько, О. М. (2003). *Стилiстика української мови*: підручник. Київ: Вища школа.
- Онуфрієнко, Г. С. (2006). *Науковий стиль української мови*: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератур.
- Пономарів, О. Д. (2001). *Культура слова: Моностилістичні поради*: навч. посіб. Київ: Либідь.
- Юрчишина, В. В., Саблука, П. Т. (Ред.). (1993). *Власність у сільському господарстві*: навч. посіб. Київ: Урожай.
- Nabok, M. (2020). Teaching Ukrainian folk Dumas at university. *Advanced education*, 16, 4-8. doi: 10.20535/2410-8286.184554

References

- Babych, N. D. (2003). *Praktychna stylistyka i kultura ukraïnskoi movy [Practical stylistics and culture of the Ukrainian language]*: navch. posib. Lviv: Svit [in Ukrainian].
- Batsevych, F. S. (2004). *Osnovy komunikativnoi línhvistyky [Fundamentals of communicative linguistics]*: pidruchnyk. Kyiv: Akademiia [in Ukrainian].
- Bohomolets-Barash, O. M. (2019). "Slova roku" v ukraïnskii literaturnii movi XXI st. ["Words of the Year" in the Ukrainian literary language of the XXI century.]. *Studia-Linguistica*, 14, 32-49. doi: 10.17721/StudLing2019.14.32-49 [in English].
- Bystrova, Yu. V. (2015). Innovatsiinimetry navchannia u vyshchii shkoli Ukrainy [Innovative teaching methods in higher education in Ukraine]. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo [Law and innovation society]*, 1 (4), 27-33 [in Ukrainian].
- Haiduts'kyi, P. I. (1992). *Ekonomichni vzaiemovidnosyny pidpriemstva APK v umovakh rynku [Economic relations of the agro-industrial enterprise in the market conditions]*: navch. posib. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].
- Iurchyshyna, V. V., & Sabluka, P. T. (1993). *Vlasnist u sil'skomu hospodarstvi [Property in agriculture]*: navch. posib. Kyiv: Urozhai [in Ukrainian].
- Matsko, L. I., Sydorenko, O. M., & Matsko, O. M. (2003). *Stylistyka ukraïnskoi movy [Stylistics of the Ukrainian language]*: pidruchnyk. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].
- Nabok, M. (2020). Teaching Ukrainian folk Dumas at university. *Advanced education*, 16, 4-8. doi: 10.20535/2410-8286.184554 [in English].
- Onufriienko, H. S. (2006). *Naukovyi styl ukraïnskoi movy [Scientific style of the Ukrainian language]*: navch. posib. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatur [in Ukrainian].

Ponomariy, O. D. (2001). *Kultura slova: Monostylistychni porady [Word culture: Monostylistic tips]: navch. posib.* Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

Varnavska, I. V. (2011). Osoblyvosti roboty z tekstamy sportyvnoho spriamuvannia [Features of working with sports texts]. *Pedagogicheskiye nauki [Pedagogical sciences]*, 59, 218-223 [in Ukrainian].

VARNAVSKA I.

Kherson State Agrarian and Economic University, Kherson, Ukraine

THE SPECIFICS OF PROCESSING TEXTS OF SCIENTIFIC STYLE OF ECONOMIC ORIENTATION

The article describes the methods and techniques of processing texts of scientific style of economic orientation, their analysis in practical classes on the Ukrainian language (for professional purposes). Attention is paid to the main language levels of modern Ukrainian literary language: lexical, grammatical, spelling, punctuation. The methodological basis of the study are the following approaches: system-chronological, culturological, axiological, comparative, retrospective, didactic. These approaches are based on a set of methodological principles, including: dialectical, systematic, historicism, chronological, personalized. The set of research methods is used in the work: general scientific, historical-pedagogical and special-historical. As a result of processing texts of scientific-educational and popular science backgrounds in practical classes on the Ukrainian language (professionally), analysis of lexical, grammatical, spelling, punctuation levels, writing a bibliographic description of sources contributes to the realization of higher education students that the purpose of scientific style texts – systematization, knowledge of the world, notification of research results, proof of theories, substantiation of hypotheses, classifications, explanation of phenomena, systematization of knowledge, presentation of material, presentation of scientific data to society. In the conclusions it is noted that during the analysis of texts of scientific style of economic orientation the applicants made conclusions: abstract vocabulary, a large number of terms, scientific phraseology (stable terminological phrases), unambiguous common vocabulary, impersonality, impersonality of syntax, absence of all that would indicate the identity of the author, his preferences. In the perspective of further research, it is possible to clarify and expand the issues covered in our study.

Key words: *scientific style, text, terms, practical lesson, economic direction, economics, students of economic specialties*

Стаття надійшла до редакції 06.04.2021 р.

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.27.247026>

УДК 371.3:81'243(09)

NATALIYA VYKHRUSHCH

ORCID: 0000-0002-8489-7964

Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

CONTENT AND METHODS OF TEACHING THE GERMAN LANGUAGE IN SECONDARY SCHOOLS OF WESTERN UKRAINE (SECOND HALF OF XIX – EARLY XX CENTURY)

The article deals with the analysis of content and methods of teaching the German language in secondary schools of Western Ukraine in the second half of XIX – early XX century. It summarizes positive historical experience of Western Ukraine in teaching the German language, identifies distinctive features of content and methods of teaching the German language in secondary schools in this period and clarifies the importance of researches by Ukrainian scholars, educators and methodologists in order to improve school educational content in modern conditions. To make teaching of the German language more effective different types of exercises were used: explanatory reading, reading excerpts from prose and poetic works of the past with oral and written retelling, oral and written translation, copying from a textbook, explanatory dictations, memorizing poems and excerpts from prose and writing them from memory in class, grammar and lexical tests. It has been defined that the ideas about daily study of the German language is well worth noting. Grammatical material cannot underlie the study of the German language and should be used to explain complicated structures in the texts.

Key words: the German language, content, curricula, methods, textbook

Introduction. In the context of reforming secondary schools in Ukraine, content and methods of teaching the German language in secondary schools of Ukraine in the second half of XIX – early XX century seems relevant, since this period is characterized by significant improvement of schooling due to political, economic and cultural changes. The implementation of didactic ideas of the past in the process of the modern school deserves special attention.

Nowadays, despite a large number of researches and significant changes in the theory and practice of teaching foreign languages, there are issues that remain a constant subject of debates. These are the issues of improving existing teaching strategies and search for new ones, a choice of priority teaching methods taking into account pupil's age and stage of development, their individual inclinations, preferred learning styles, specific curriculum demands, time pressure, the use of translation in teaching foreign languages.

Analysis of relevant research. General aspects of teaching the German language in the second half of XIX – early XX century are reflected in the works of prominent scholars, educators and methodologists of the past Chekhovskiy (1892), Kokurench (1896), Pachovskiy (1909), Salio (1909), and others.

Some aspects of teaching foreign languages were considered by modern scholars B. Stuparyk, T. Zavorodnya, I. Kurliak, S. Laba, D. Penishkevych, O. Babina, L. Kobylans'ka, I. Petriuk, V. Styns'ka, S. Chuyko, A. Hembaruk and others.

A comprehensive historical and pedagogical analysis of the theory and practice of foreign language teaching as a component of the content of gymnasium education of Ukraine in the second half of XIX – early XX century was performed by A. Dolapchi.

The aim of the article is to summarize positive historical experience of Western Ukraine in teaching the German language in the second half of XIX – early XX century, identify distinctive features of content and methods of teaching the German language in secondary schools of Ukraine in this period and clarify the importance of researches by Ukrainian scholars, educators and methodologists to improve school educational content in modern conditions.

Results and discussions. The situation with the study of the German language in the Ukrainian lands under the rule of the Austro-Hungarian Empire was much better than that under the rule of the Russian Empire. The teacher Kokurench (1896) in the pages of the Lviv magazine "Uchytel'" noted that German textbooks, that were published since 1892, were much better because they allowed students to learn the German language, answer questions in the German language, formulate questions in the German language, i.e. to use the German language in spoken and written forms. The German textbook consisted of 40 excerpts, the first 9 of which were printed in Latin and the other 31 in Gothic script. The first three excerpts were based on the rules of sentence structure with the verb "sein" in the present tense, the use of personal pronouns, the declension of the verb "sein" in singular and plural, the use of the predicate, the imperative of the verb "sein" and the structure of interrogative sentences. These were followed by sentences with a personal pronoun, cases of using the objection "nicht", nouns in different genders, questions to the subject and predicate.

ЗМІСТ

Акмалдінова В.	Характеристика нормативно-правових засад формування готовності майбутніх магістрів з транспортних технологій (на повітряному транспорті) до професійної діяльності у технічному університеті	5
Багрій Т.	Інтерпретація хорового твору як креативна складова в системі чинників виконавської майстерності майбутнього педагога-музиканта	10
Бардінова А.	Організаційні форми (структури) змішаного навчання як потужні засоби впливу на формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури	16
Білай Д.	Педагогічні засади підготовки фахівця сфери послуг до міжособистісної взаємодії як основи продуктивного ділового спілкування	20
Большая О.	Вплив соціально-економічних чинників на розвиток освіти в Україні	26
Бухун А.	Формування громадянської позиції української молоді у контексті євроінтеграційних процесів	31
Буцьківська Т.	Розвиток креативності майбутнього менеджера освітнього закладу	36
Важенина І. Кравченко І.	Психоемоційна безпека педагога в професійній діяльності	40
Варна夫ська І.	Специфіка опрацювання текстів наукового стилю економічного спрямування	45
Вихрущ Н.	Формування майбутнього вчителя-філолога в умовах освітньо-комунікативного середовища ЗВО	50
Вішнікіна Л. Самойленко В. Федій О. Лисиця О	Розвиток емоційного інтелекту учнів у процесі компетентнісного навчання географії	54
Воскобойнікова Г. Довжук В. Коновалова Л.	Педагогічна інноватика і технологія case-study у підготовці з менеджменту і маркетингу у процесі формування професійної компетентності майбутніх магістрів фармації	63
Горбуньова С. Дзекун Ю. Іщенко В.	Дискусія як підхід до розвитку комунікативних компетенцій	69
Гриньова М. Солошич І. Михайленко Н.	Формування науково-дослідницької компетентності при вивченні навчальної дисципліни «Організація управління в екологічній діяльності»	75
Денисовець Т. Пивовар Н.	Коллективне та індивідуальне в аспекті інноваційного підходу до управління формуванням майстерності керівника спортивного закладу освіти	81
Джаман Т.	Історіографія розвитку неперервної підготовки вчителів початкової школи до роботи в умовах інклюзивного навчання в Україні (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)	86